

בגט, עבודה

אילו לקחים יכולה ישראל של 2013 ללמוד ממרד הסטודנטים בצרפת ומהתנועות החברתיות שקמו בעקבותיו?

אבי דבוש

יש סיפור שמתגלגל אצלי בראש בשנים האחרונות, שמהווה עבורי מקור השראה והשוואה למציאות החברתית שלנו: באחד במאי 1968 פרץ מרד הסטודנטים בצרפת. במשך חודש וחצי הוא טלטל את מערב אירופה, הצית את דמיונם של מאות מיליונים בעולם ואת חששותיהם של הרבה מאוד שמרנים ואחרים שנהנו מהסטטוס קוו דאז. דה גול, המייסד האגדי של הרפובליקה החמישית הצרפתית, נמלט מאימת המפגינים לגרמניה, ומשם הכריז על בחירות חדשות. אלו התקיימו בסוף יוני '68 ובהן הוא זכה שנית, רק על מנת לפרוש תוך מספר חודשים, באפקט מתגלגל של המרד. אם עד כאן התסריט הפוליטי מזכיר לכם את ישראל של 1973, עם הבחירות המיידיות שבהן ניצחה שוב גולדה מאיר, שפרשה כעבור מספר חודשים, זה לא מקרי. רק שבסיפור הצרפתי המהפך היה עוד רחוק. רק ב-1981 עלה השמאל לשלטון ומימש את הציפיות שאלו הפרשנים בהשפעות המרד. דבר החשוב יותר המשיך להתרחש בקמפוסים ובחברה האזרחית הצרפתית. שם הלכה ונרקמה חזית בין איגודי העובדים, הסטודנטים ותנועות הנוער. החזית התאחדה מסביב לשוק התעסוקה הצרפתי. כל זה לא התרחש במקרה. רבים מהחיצים של המפגינים בסורבון וברחבי פריז והעולם המערבי בכלל, תבעו שינוי בשיטת התעסוקה הנצלנית ותקפו את ה"בוסים" המתעמרים. שתיים מכתובות הגרפיטי הפופולאריות היו: "הבוס צריך

אותך. אתה לא צריך אותך" ו"לעולם אל תעבוד!". המחאה כנגד העבודה המנצלת את משאבי הרוח והחומר של האדם, הלכה יד ביד עם המחאה כנגד המדינה הממשטרת והממסד האקדמי-חינוכי המחברת את האדם המערבי לשרת מטרות לא לו. אל הסטודנטים שגירשו את המרצים מהאוניברסיטאות והשתלטו על הקמפוסים, הצטרפו מיליוני עובדים שובתים. בכך הם יצרו את הבסיס לחזית החברתית המשמעותית ביותר ברפובליקה הצרפתית החמישית. הפירות המידיים של המרד היו העלאת שכר בכלל הסקטורים בצרפת, והעלאת שכר המינימום ב-30%. זאת, בשנה אותה פתח דה גול בקריאה ל"שקט", לו זקוקה צרפת על מנת להתאושש משורה של משברים כלכליים וצבאיים-פוליטיים. למרות שלטון הימין, בשנים אחר כך, הצליחה חזית העובדים-סטודנטים לשמר ולהעמיק את הישגיו של מרד הסטודנטים ולייצר שוק תעסוקה, עם הגנות מפליגות לעובדים ושבוע תעסוקה "חלומי" (לפחות במונחים ישראלים) של 35 שעות עבודה, שכר מינימום של אלף וחמש מאות אירו וגיל פרישה, שנמצא במרכז מאבקים מתמידים גם בממשלה הסוציאליסטית הנוכחית, של 62.

אל הסטודנטים
שגירשו את
המרצים
מהאוניברסיטאות
והשתלטו על
הקמפוסים,
הצטרפו
מיליוני עובדים
שובתים.
הפירות
המידיים
של המרד
היו העלאת
שכר בכלל
הסקטורים
בצרפת

באפריל 2007 שהיתי בצרפת במסגרת ביקור משפחתי. אשתי, שעלתה מצרפת בגיל עשרים, נאלצה לתרגם לי את שידורי התעמולה ואת המסדרים המיוחדים שנערכו לקראת הבחירות לנשיאות. לעימות לקראת הסיבוב השני, שהתקיים במאי, 39 שנים בדיוק לאחר מרד הסטודנטים, התייצבו מצד אחד סגולן רויאל, יו"ר המפלגה הסוציאליסטית ומצד שני ניקולא סרקוזי, מנהיג הימין השמרני. במשך שעה וחצי הם התכתשו על נושאי תעסוקה, פנסיה ומקרו כלכלה. בשבילי זה היה מחזה מוזר עד מרגש. אחד הנושאים המרכזיים בדיבייט היה שבוע העבודה. בעוד סגולן רויאל, שייצגה סוציאליזם אידיאולוגי חד, ראתה בשבוע עבודה בן 35 שעות עניין מקודש, אותו ניתן רק לשפר, הבטיח סרקוזי חגיגית כי הדבר הראשון שיעשה עם כניסתו לתפקיד, יהיה הארכת שבוע העבודה ה"בלתי אפשרי" שעולה לצרפת בפריז, בגיעונו וכו'.

הסוף ידוע. סרקוזי ניצח. ואכן, הוא ניגש במרץ למימוש הבטחת הבחירות שלו. תוך ימים שותקה צרפת. מיליוני עובדים, סטודנטים וצעירים יצאו לרחובות. <<<

אבי דבוש הוא מנהל תחום תכניות בארגון שתיל. לשעבר יו"ר אסיפת הנציגים של כח לעובדים. מתגורר באזור שדרות עם אשתו ושני ילדיו. פרנקופיל בסיוע נישואיו לצרפתיה // דוא"ל: avid@shatil.nif.org.il

צילום: יוסי גורביץ'

הניסיון כשל. גם במהלך הקדנציה הארוכה בת חמש השנים שלו לא הצליח סרקוזי, למרות שניסה מספר פעמים, לקדם את שינוי "חוק אובריי" המגדיר את שבוע העבודה כשבוע בן 35 שעות.

עד כאן ה"סיפור", הנרטיב. ומכאן השאלה מה הוא משרת, בהנחה סבירה שניתן לספר אותו גם אחרת? סיפורה של בניית החזית החברתית הצרפתית הוא סיפור של חיבור כוחות אזרחיים באופן שמהווה משקל נגד משמעותי לשלטון, עד לרמה של קבוצת וטו בנושאים מסוימים. עיבוי הסיפור יגלה גם מקרים אחרים: מקומות בהם החזית יזמה והצליחה לשנות מדיניות (כמו באותו "חוק אובריי") ולא רק בלמה, מקומות אליהם החזית התרחבה (כבר ב-68' התרחשה הפגנה מרגשת תחת הכותרת "כולנו יהודים גרמנים", כאשר המנהיג המזוהה ביותר, "דני האדום", זכה להתקפות אנטישמיות) ומצד שני, מקומות בהם כשלה החזית וגם לא הצליחה לשלב גמישות נחוצה, לטובת הטוב החברתי המשותף. לכך נניח במסגרת זו.

השאלה המעניינת היא האם אפשרית בניית חזית ישראלית כזו? האם "המחאה החברתית" מקרבת אותנו ליעד כזה, בהנחה שהוא אכן יעד, ואם כן, כיצד? כמה מחשבות בכיוון:

1. כשהממשלה נגד העם, העם נגד הממשלה - זו היתה הסיסמה שהביאה חד"ש להפגנה הראשונה ב-23 ביולי 2011 ולאילו שבאו אחריה. הסיסמה רדיקלית מחד אך עמומה מצד שני. היא איננה קוראת לשינוי השלטון, אלא למאבק עממי בו. עם זאת, הלקח הצרפתי אכן מלמד שמול כל שלטון ולא משנה אם ימותג כ"שמאלי" סוציאליסטי או "ימני" ליברלי יש לייצר כוח אזרחי משמעותי. מהפך 1999 הוא דוגמה כואבת לכך שלא כל "השמאל" נוצץ הוא ושבמדינה בה השמאל הכלכלי הפוליטי הוא בחיתוליו ומפלגות השמאל קשורות בעבותות למעמדות הגבוהים, העשייה חייבת להיות אזרחית.

2. הברית הלא פשוטה - ברית בין איגודי העובדים לסטודנטים יכולה להישמע לנו, לאזנים ישראליות, מובנת מאליה. במחשבה שנייה, לא יפתיע אתכם גלגות שגם היא סובלת מחיכוכים לא מעטים, אך בשעת

מבחן היא עומדת באופן מרשים ואפקטיבי. ארגוני העובדים הצרפתיים נשענים על מסורת סוציאליסטית ארוכה ומפוארת. בישראל בסיס הכוח המאוגד שונה ומורכב, אך גם כאן ישנן תמורות ידועות. שילוב הכוח העממי, זה המאורגן וזה שאיננו מאורגן, עם איגודי עובדים, מההסתדרות ועד כוח לעובדים, יכול לסייע גם כאן. יחד עם זאת, חשוב מאוד לפקוח עיניים ואוזניים ליזרות נוספות ובעלי ברית אחרים. מה, למשל, לגבי שיתוף פעולה עם ראשי רשויות, ברמה הלאומית, בנושאי דיור ותכנון? מה לגבי נושאי בריאות ורווחה, המשלבים איגודי עובדים, עם רשויות מוניציפאליות? 3. מיקוד מול פעולה רב ממדית - החזית האיגודית-סטודנטאילית מרשימה, אבל אסור לשכוח שהיא שיתוף פעולה אסטרטגי בטווח צר וידוע של זכויות תעסוקה. המציאות הכלכלית-חברתית מורכבת בהרבה וכוללת ממדים שונים. בכדי להשפיע על פערים חברתיים, יש צורך בפעולה רב ממדית. המתח בין מיקוד והעמקה להשפעה רחבה הוא תמיד מקור לאכזבות ונפילות, וקובע במידה רבה את היקף ההשפעה.

ל"היסטוריונים" של המחאה הישראלית ודאי זכור הניסיון לשילוב כוחות כזה. מטה המאבק של רוטשילד קיים מספר מפגשים עם יו"ר ההסתדרות, עופר עיני, בשבועות הראשונים למחאה העממית. ההסתדרות ו"דרור ישראל" אף ארגנו הפגנת אלפים מול בית ההסתדרות ב-4 באוגוסט, כעשרה ימים לאחר הפגנת המחאה הראשונה. ובכל זאת, המהלך חרק, צלע ונקטע באיבו. הסיבה? ביקורת ציבורית על החיבור עם מי שנתפס כחלק בלתי נפרד מהממסד הפוליטי הרקוב, ביקורת מצד המוחים כלפי ה"הנהגה" שהובילה את החיבור לגבי הלגיטימיות שלו, חוסר אמון כלפי הפרקטיקות והיעדים של ההסתדרות למול אילו שרחשו בשיח המחאה ולבסוף, תפיסה של מוחים רבים, בעיקר מזרם "יוקר המחיה" כי ההסתדרות היא הבעיה ולא הפתרון.

מבלי להיכנס לעובי הקורה, ברור כי מהלך זה חשף את ההגיגות הסותרים שהחלישו את תנועת המחאה הישראלית (אם כי מובונים אחרים הם היוו מקור

גם במהלך הקדנציה הארוכה בת חמש השנים שלו לא הצליח סרקוזי, למרות שניסה מספר פעמים, לקדם את שינוי "חוק אובריי" המגדיר את שבוע העבודה כשבוע בן 35 שעות

חוזקה, שהביא להשתתפות הציבורית, הרחבה ביותר ביחס לגודל האוכלוסייה, יותר מכל מקום אחר בעולם).

כשמתעמקים בהשתלשלות האירועים במאי '68 קשה שלא לחוש בדמיון. סערה עממית רחבה וסוחפת של רצון ל"שינוי" משמעותי. סערה המטלטלת את הממסד הפוליטי שמאבד את אחיזתו הציבורית (מה שמזכיר לנו שמשטרים, ודאי במדינות דמוקרטיות, נשענים בכל רגע על הלגיטימיות המפורשת או השקטה מצד הציבור הרחב) וזקוק לשבועות על מנת להתעשת. בנימה אישית אני יכול לומר שמי שלא ראה את שרי הממשלה מאבדים את הצבע בפניהם בימים הראשונים של המחאה, לא ראה התערערות פוליטית מהי. אישית זכיתי לראות את חמישים הגוונים של האפור, ממרחק אפס, בפניהם של אריאל אטיאס, יובל שטייניץ ושרים ואנשי קואליציה כלכליים אחרים.

את מי שחושב שנרטיב החזית הצרפתית הוא סיפור פשוט, לא נותר אלא להפנות להמשך התגלגלות הדברים. "דני האדום", דניאל כהן-בנדיט, טבע בעסקנות חצי אפורה בפרלמנט האירופאי (והיה אורח הכבוד בקונגרס החברתי שארגנו מובילי המחאה בישראל, עשרים יום לאחר "צעדת המיליון"). יושקה פישר, חברו, הצעיד את מפלגת הירוקים בגרמניה להישגים חסרי תקדים, אך נתן יד למדיניות הקאנצלר שרדר, שכללה השתתפות במלחמות בקוסובו ואפגניסטן, באופן מעורר מחלוקת. מצד שני, פעולתו הראשונה של "דני האדום" לאחר שוך מהומות 1968 היתה הקמת גן ילדים והשתקעות של שנים בעשייה חינוכית. בעיני, הלקח ההיסטורי הרלוונטי לישראל 2013 הוא הצורך בבניית כוח. עבודה אישית, אפורה, ללא קיצורי דרך. מגמת אנטי לתרבות הריאליטי ו"חמש עשרה דקות התהילה" המתדפקת על דלתותינו מכל עבר. ללא שורשיות, ללא קהילות, ללא חיבורים ורשתות, נזרע רוח (גם אם מפעמה ומרגשת, כפי שהיתה בקיץ 2011) ונקצור סופה. לא לניצחון מפלגתי של "שמאל" מדומיין צריכה התנועה החברתית-דמוקרטית ישראלית המתהווה לחתור, אלא לבניית תשתית אזרחית רחבה שממנה יגזרו גם השלכות פוליטיות משמעותיות. ///

צילום: סשה קימל